

MELLÉKLET

Kiút a megmaradásba

1. Bevezetés

A társadalmi változások – egyesek szótárában okkal vagy oktanul gyengéd vagy bársonyos forradalomnak nevezett események – 1989 őszén nem teljesítették azokat az elvárásokat sem, amelyek várható eredményeként a szlovákiai magyarság megszabadulhatott volna a 20. század kellemetlen hordalékától, amelyek ugyan nemzeti történelmünkben gyökereznek: elismerésük, vállalásuk, nehezünkre esik.

Másfél évtizeddel az események után Galántán a Csemadok Területi Választmányának a vezetői a felhalmozott problémákat megoldandó úgy gondolták, hogy a lépéshátrányt, amellyel saját magunkat „jutalmazgatjuk”, ideje lenne lefaragni, s valami fórumot szervezni a számunkra ésszerű megoldások keresésére. Így született meg az ún. közösségi fórumok gondolata, amelyek „Otthont a hazában, hazát a szülőföldön!” jelszó jegyében szerveződtek, realizálódtak.

Az indítványozók, a szervezők a problémamegoldó szándékot alátámasztandó, vertikálisan és horizontálisan mozgósítottak minden olyan lehetőséget, elvárást, amelyek pozitív kiaknázása elvezethetne bennünket, ha nem is a természetes, de a mesterséges asszimiláció megállításhoz, mérsékeléséhez, a magyar tanítási nyelvű iskolák tanulói számának stabilizálásához, állandósulásához. Megmaradásunkhoz.

Ennek érdekében igyekezetüket nem korlátozták a Galántai és Vágselyei járás településeire, hanem kiterjesztették az egész Mátyusföld területére: pontosan 45 olyan településre, amelyben jelentős a magyar nemzetiességű lakosság részaránya.

Másrészt ezekre a közösségi fórumokra meghívót kapott a 45 község polgármestere, az iskolák igazgatói, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szö-

vetségének (SZMPSZ) alapszervezetei, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének (SZMSZSZ) a küldöttei, az MKP képviselői, a régióban működő ifjúsági klubok vezetői, avállalkozók és természetesen a Csemadok alapszervezetei.

Négy közösségi fórum megszervezésére került sor: 2004. február 7-én Nagyfödemesen, 2005. március 4-én Vezekényen, 2006. április 22-én Deákiban és 2006. október 28-án Vízkeleten.

Az értekezések, elemzések kiindulópontként konkrét statisztikai adatok feldolgozását igényelték.

2. A statisztikai adatok árnyékában

A rideg statisztikai adatok kevésbé megnyerők, de ebben az esetben is nélkülözhetetlenek egyrészt a problémák, jelen esetben a mesterséges asszimiláció mélységének vagy egyáltalán jelenlétének megállapításánál, másodsorban a követendő stratégiák megtervezésénél.

A mai Dél-Szlovákiai, s benne a Mátyusföld kompakt nemzeti egységének államilag tervezett megbontása az első csehszlovák földreform bevezetésére, realizálására vezethető vissza.

Célunk nem a földreform elemzése, de megemlítése nélkül kevésbé érthetőek azok a folyamatok, amelyek következtében nap mint nap hadakozunk önmagunkkal, egymással, s egyre inkább lépéshátrányba kerülünk: taktikai repertoárunk hiányos, egy rövid vagy hosszabb távú stratégia megpláne.

Mátyusföldön 12 kolónia keletkezett állami vagy más támogatással.

Az egyik nagy kolónia Szenc három majorságának területén, majd Nagyfödemes, Tallós, Nádszeg, Tornóc, Nemeskosút a célpont. Vajon miért? Szenchez, Tornóchoz közel a nyelvhatár. A többi kompakt magyar nemzeti-ségű település. Tegyük még hozzá, hogy Farkasdon, Nagyborján, a Taksony melletti Pallócmajorban, Hidaskürt mellett 2-3 telepes kapott juttatást az Esterházyak, Pálffyak, Hunyadiak vagy a Károlyiak birtokán.

Összesen 353 telepes család került Mátyusföld 16 településére. Ha figyelembe vesszük a korabeli viszonyokat: egy-egy családban átlagban 3-4 gyermek volt, összesen megközelítően 1410–1760 személyről lévén szó.

A folyamat természetes következménye a Szlovák Liga iskolákat építő, üzemeltető tevékenysége. Tallóson, Švehlovóban, Újvilágban, Hurbánfalván, Diószegen, Úrföldön, Nemeskosúton, Felsőszeliben, Taksony, Vízkeleten szlovák tanítási nyelvű alapiskolákat szervezett, épített; Galántán polgári iskolát.

A szlovenszkői (dél-szlovákiai) magyarság szerencséjére értelmiségétől, elsősorban pedagógusaitól nem fosztatott meg. Az igaz, hogy a csehszlovák nyelvből vizsgáznuk kellett, de a pedagógusok heti órakeretében sze-

replő négy órát, amelyet társadalmi tevékenységre kellett fordítaniuk – a fizetést is így kapták –, hasznosították a település lakosai művelődési szintje emelésénél, gazdasági tudásának elmélyítésénél. Ebben a nemzeti létet megtartó tevékenységben úttörőszerepet vállalt a Szlovenszkoói Magyar Általános Tanítóegyesület (SZÁMTE).

A hontalanság évei az említetteknel mélyebben befolyásolták a dél-szlovákiai magyarság létét. A központi intézkedések célja az egységes szláv állam kialakítása volt. Ennek része a magyartalanítás, amelynek megjelenítési formája a reszlovakizációban, a deportálásokban, a belső telepítésekben és a lakosságcserében öltött testet.

A korszak szakavatott ismerői kutatásaik során szembesülhettek azokkal az alaposan átgondolt módszerekkel, amelyek segítségével az államhatalom céljai megvalósítását szerette volna elérni – nem kevés sikerrel.

A dél-szlovákiai magyarság meghasonlott önmagával. A történelem folyamán még nem találkozott olyan jelenséggel, mint a jogfosztottság. Mindaddig lakhelyét általában önszántából hagyta el. Nemcsak a lelke, a jelleme is csorbult. A reszlovakizáció reményt adott létének, vagyonának, szülőföldjének megtartására, de önbecsülését felülvizsgálva kétségei és kételeyei támadtak.

Az adott régióban a reszlovakizáltak száma 1948. június 16-ig 24 268 volt. A Mátusföldön megjelent és átmenetileg itt maradt bizalmiak száma 540 családra rúgott, s a belső telepések 276 családjáról van tudomásunk.

Csehországba 6324 személyt deportáltak. Ez a szám 14,51%-át jelenti a Szlovákiából deportált magyarokénak.

A lakosságcsere-egyezmény keretén belül 2289 család, 9667 személy volt kénytelen elhagyni szülőföldjét, s Magyarországra telepedni. A lakosságcsere Mátusföld 28 majdnem színmagyar települését érintette, akiknek a helyét a magyarországi szlovákok, a Balkánról érkezettek és a belső telepések foglalták el (Alsószeli, Galánta, Felsőszeli, Jóká, Nagyfödemes, Szenc, Réte, Diószeg, Kismácséd, Nagymácséd, Nemeskosút, Taksony, Nemeskajal, Tallós, Vezekény, Hidaskürt, Deáki, Pered, Vágfarkasd, Nagyed, Királyrév, Nádszeg, Vágkirályfa, Zsigárd, Feketenyék, Tósnýárasd, Magyarsók, Szelőce).

A mátyusföldi magyarság – persze a többi régióbeliek is – megfosztott értelmiségétől. A magyar tanítók, az evangélikus és református papok zöme Magyarországra települt, s a katolikusok közül is a renitenskedők, hiszen a Belügyi Megbízotti Hivatal minden egyházközösség papját értékelte (lekáderezte), s akit túl magyarnak talált, megkapta a lehetőséget: dolgozon csak a magyarjai között – Magyarországon. Az itt maradt katolikus papok zömét a szubordináció keretén belül szlovák területekre vezényelték.

Erre a sorsra jutott az a 217 reszlovakizált volt magyar tanító is. Csak a magyar tanítási nyelvű iskolák megnyitása után kerülhettek haza.

A felsorolt, összefoglalásszerű események hosszabb-rövidebb időre a teljes tanácstalanság állapotára kárhoztatták az itt maradt, az itt hagyott magyarságot. Se pislákolás, se láng! De még egy lámpás sem!

Végül is három-négy év vajúdása után egy újfajta hatalom sakktábláján hiányoztak bizonyos figurák, s szükségszerűen a „húzd meg, ereszd meg” szellemében rákerült a dél-szlovákiai magyarság a szocialistának mondott vezetők palettájára.

Ezek a vezetők soha nem mondtak le eredeti célkitűzéseikről. Újabb vezércselt vetettek be: a településeket fejlődő és kevésbé fejlődő falvakra osztották. A fejlődésre képesek kapták az állami dotációkat, telkeket mértek az ifjú házásoknak, s itt, a Mátyusföldön a megalománia jegyében beindult az urbanizáció: Galánta, Szered, Vágsellye, Szenc, majd Diószeg városi státútumot kapott (az első négy 1960-ban Diószeg 1983-ban). Az ipari létesítmények – bútorgyár, nikkelgyár, vegyiművek megépítésével beindult a bérházak – panelházak – százainak építése, amelyek szinte felszipantották a vidéki magyarságot.

Ám megszűnvn az ősi közösség, a falu össze- és megtartó ereje, a városokba költöztek nem mindnyájan írták magyar iskolába gyermekeiket. A városi szlovák tanítási nyelvű iskolák tanulóinak létszáma új iskolák építését eredményezte, s a falu, a vidék magyar iskolái a kezdeti lendület meg szakemberpótlás után fokozatosan leépültek.

Véleményünk szerint mátyusföldi településeink a felsorolt negatív történelmi változások következtében, a hamleti kérdést kiemelve, négy csoportba sorolhatók:

- amelyekben az asszimiláció befejezett tény; ezek a nyelvhatár települései. Ezekben sem a társadalmi, sem a kulturális megmozdulások magyar nyelven 1945 után nem újultak meg, az iskola sem;

- amelyekben már csak a Csemadok alapszervezetei fejtenek ki magyar nyelvű tevékenységet, s az anyanyelvén aktív tagság életkora túljutott a nyugdíjhatáron;

- amelyekben a Csemadokon kívül az MKP is működőképes, de vagy az elmúlt években szűnt meg az oktatás a magyar tannyelvű iskolában, vagy megszőnőfélben van az iskola; itt bizonyos társadalmi erők aktivizálásával megállítható, sőt visszafordítható az asszimiláció;

- amelyekben aktív társadalmi élet folyik, gazdag kulturális tevékenység, és az iskolai létszámproblémák elkerülték a települést; a magyar nemzetiségű lakosság nem degradálta létkérdéssé a nemzetiségét.

Az 1. táblázatunk tanulmányozása során sok kérdésre választ kaphatunk, az adatok alapján régióink településeit besorolhatjuk egyik vagy másik kategóriába.

A 45 település közül – a városokon kívül – az összlakosság számát (szlovákot és magyart együtt) követve elmondhatjuk, hogy növekvő tenden-

ciát figyelhetünk meg Jánosháza, Jóka, Nádszeg, Nagyfödemes és Vízkelet esetében. Tizenegy településen (Deáki, Felsőszeli Feketenyék, Negyed, Pered, Sókselfőce, Taksony, Tornóc, Vágfarkasd, Vágkirályfa, Zsigárd) 500-1000 fős csökkenés tapasztalható. A többi településen – az 1970-es és a 2001-es népszámlálási adatokat véve alapul – a lakosság számának csökkenése 0–500 között mozog.

A magyar lakosság számának csökkenést tanulmányozva megállapítható, hogy Nádszeget és Vízkeletet kivéve ez a jelenség mind a 43 település esetén kimutatható. Deákiban, Feketenyéken, Jókán, Negyeden, Pereden, Sókselfőcén, Taksonyban, Vágán, Vágfarkasdon, Vágkirályfán és Zsigárdon a harminc év alatt a magyar lakosság száma 500–1000 fővel csökkent.

A szlovák lakossággal összehasonlítva Alsóhatáron, Alsószeliben, Feketenyéken, Galántán, Hidaskürtön, Nagyborsán és Hosszúfalun százalékarányban növekedett a magyar nemzetiségű lakosság száma.

Szelőcén 25%-kal, Jánosházán 20, Vágkirályfán, Vágán, Tósnýarasdon, Rétén, Nagyfödemesen, Kismácsédon, Hegysúron 10% körüli a magyar lakosság számának csökkenése, a többi 15 településen nem érte el a 10%-ot.

1. táblázat. Népszámlálási adatok

Település	1930 lakosság száma			1950 lakosság száma			1970 lakosság száma			2001 lakosság száma		
	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%
Alsóhatár			Alsószelhez tartozott				328	303	92,30	224	209	93,30
Alsószeli	2 453	2 370	96,60	2 951	2 021	68,48	2 188	1 603	73,20	1 922	1 500	78,00
Boldogfa	423	420	99,20	421	298	70,78	445	435	97,70	404	284	70,30
Deáki	2 999	2 682	89,40	2 488	1 464	58,84	3 025	2 293	75,80	2 187	1 564	71,51
Dioszeg	4 345	2 426	51,10	4 782	44	0,92	5 410	2 520	46,50	6 078	2 340	38,50
Feketenyék	1 542	1 253	81,20	345	901	58,90	1 877	1 708	90,90	1 375	1 271	92,44
Felsőszeli	3 833	3 454	90,10	3 396	1 524	40,20	3 686	2 538	68,80	3 134	2 001	67,01
Galánta	4 375	1 679	38,40	6 166	253	4,16	8 933	2 452	27,40	1 6365	6 022	36,80
Hasvár-Egyháza	308	163	52,90	493	50	10,40	503	345	68,50	458	315	68,78
Hegysúr	509	453	88,90	589	276	49,30	686	589	85,80	634	471	74,29
Hidaskürt	1 677	1 655	98,60	1 533	958	58,50	1 741	1 509	86,60	1 600	1 409	88,06
Jánosháza	247	152	61,50	328	34	10,30	415	220	53,00	448	148	33,04
Jóka	3 175	2 842	89,50	3 003			3 838	3 178	82,70	3 864	2 642	68,37
Kismácséd	827	818	98,90	756	116	15,30	783	448	61,50	597	310	51,92
Királyrév	980	800	81,60	983	871	84,20	1 213	1 000	82,40	1 187	991	83,49
Nádszeg	2 887	2 500	86,50	3 145	2 822	87,70	3 698	3 526	95,30	3 795	3 577	94,23
Nagyborsó	332	137	41,30	359	32	8,81	423	126	29,30	360	114	31,67
Nagyfödemes	3 002	2 764	92,10	3 258	1 008	30,80	3 837	3 113	81,10	4 180	2 971	71,08
Nagyfűcsés	2 108	2 057	97,50	2 369	1 458	62,80	2 808	2 572	91,50	2 566	2 176	84,80
Negyed	4 597	4 276	93,00	3 778	1 990	50,40	4 093	2 771	67,70	3 177	1 982	62,39
Nemeskajal	1 575	1 448	91,90	1 496	1 004	68,60	1 702	1 280	75,20	1 417	1 004	70,85
Nemeskosút	1 294	1 079	83,40	1 434	275	20,10	1 631	1 140	69,80	1 447	878	60,68
Pered	4 090	3 905	95,40	4 009	2 685	66,97	4 255	3 574	83,90	3 700	3 063	82,78
Réte	1 331	974	73,20	1 427	799	48,70	1 652	953	57,60	1 239	546	44,07
Szelőce (Sók)	3 675	3 083	83,80	3 692	2 084	55,40	3 425	2 882	84,10	2 832	1 682	59,39
Taksony	2 110	1 840	87,50	1 861	474	25,50	2 395	1 601	66,80	1 880	1 205	64,10
Tallós	2 060	1 641	79,60	2 000	1 072	57,10	1 916	1 694	88,40	1 569	1 381	88,02
Tósnýarasd	678	597	88,00	919	283	37,00	923	597	64,60	836	446	53,35
Vága	2 010	1 974	98,20	2 013	628	31,50	2 402	2 115	89,50	2 021	1 558	77,09
Vágfarkasd	5380	5 010	93,10	4 555	2 334	51,24	4 533	3 468	76,50	3 394	2 458	72,42
Vághosszúfalu	1 055	903	85,60	1 039	151	15,20	1 036	801	77,30	815	640	78,51
Vágkirályfa	1 722	1 688	98,00	1 622	564	35,00	2 007	1 827	91,00	1 531	1 273	83,15
Vágsellye	4 573	1 255	27,40	5 879	114	1,96	12 922	1973	15,00	24 564	4 392	17,88
Vágtornóc	3 220	1 317	40,90	3 053	10	0,34	3 145	840	26,70	2 541	602	23,69
Vágvesce	1 215	340	28,00	1 368	100	7,30						
Vezekény	1 133	1 056	93,20	1 095	729	66,57	1 391	1 165	83,70	1 114	925	83,03
Vízkelet	941	930	98,80	1 102	683	63,40	1 291	1 221	94,20	1 524	1 374	90,16

Település	1930 lakosság száma			1950 lakosság száma			1970 lakosság száma			2001 lakosság száma		
	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%	össz.	magyar	%
Zsigárd	2 605	2 495	95,80	2 108	1 984	94,10	2 159	1 683	75,80	1 592	1 200	75,38
Királyi	1 442	1 086	73,51	1 512			2 005	Mocsonok		1 916	346	18,10
Szenc	5 609	3 165	56,42	5 720	2 326	40,66	8 353			14 673	3 246	22,12
Gútor	755	724	95,89	639			774			945	525	55,50
Éberhard	899	676	75,20	1 055			1 317			1 349	682	50,50
Fél	1 428	1 209	80,80	1 316			1 845			2 052	1 137	55,40
Magyarbél	1 604	1 208	76,30	1 551	248	16,18	2 259			2 163	895	41,37
Zonctorony	531	504	94,91	622	202	32,96	832			842	648	76,95

A 2. táblázat adatai a mátyusföldi települések önkormányzatai által irányított iskolákról szolgálnak információkkal. A teljességre való törekvés igénye ellenére is vannak hézagok, de ez nem iskolák igazgatói vagy a fenntartó önkormányzatok számlájára írható.

Az 1948. októberi kormányrendelet értelmében több mint fél évtized kényszerűsünet után (1949–1953 között) 42 településen folytatódhatott az anyanyelven történő oktatás. Jánosházán, Nagyborsán és Vágvecsen nem nyitottak osztályokat a magyar nemzetiségű és anyanyelvű iskolaköteles gyermekek számára. Oswald Lajos vágvecsei igazgató-tanító a SZÁMTE galánta-vágsellyei területi választmányának elnöke Magyarországra települt.

A felsorolt települések magyar nemzetiségű iskolaköteles gyermekeinek szülei választhattak-választhatnak: vagy szlovák tanítási nyelvű iskolába íratják gyermekeiket, vagy a legközelebbi települések – Jóka, Nagyfödemes, Vágsellye – iskoláiba buszoztatják csemetéiket. A felsorolt kategóriák közül vajon ez a három település melyikbe sorolandó?

Több községben – Boldogfán, Egyházfán, Királyin, Kismácsédon, Tósnyárasdon és Vágtornócon – az újrakezdés után szűnt meg a magyar nyelvű oktatás. Alsóhatáron, Magyarbélen és Vághosszúfalun két ízben is megtörtént az újrakezdés. Sajnos, Alsóhatárt kivéve, az illetékesek törekvései meddőnek bizonyultak.

Vágkirályfán pedig a teljes felépítésű alapiskola fokozatosan elsorvadt, s már az alsó tagozat (1–4. osztály) is a megmaradásért küzd.

Vágtornócon az első földreform során telepedett le nagyszámú kolonista, Tósnyárasdot pedig mind a két földreform érintette.

A tanulók létszámának ingadozásából elsősorban a nagyobb létszámú települések esetében vonhatunk le gyors megoldást igénylő következtetéseket – az asszimiláció megállítására törekedve.

2. táblázat. Adatok a mátyusföldi magyar tanítási nyelvű iskolákról (1948–2006)

Település	Magyar tannyelvű iskola megnyitása 1948 után	Iskolatípus	A tanulók létszáma 2005		Elsősök száma
			össz.	ebből magyar iskolába jár	
Alsóhatár	1950–1970	1–4. évf.	15	15	2
Alsószeli	1949. 3. 1.	1–4. évf.	88	70	15
Boldogfa ¹	1949	1–4. évf.		15	
Deáki	1949. 3. 1.	1–9. évf.	153	120	17
Diószeg	1950. 9. 1.	1–9. évf.	577	135	12
Éberhard	1950. 9. 1.	1–4. évf.	48	11	3
Feketenyék	1949. 3. 1.	1–4. évf.	81	52	11
Fél	1950. 3. 1.	1–9. évf.	178	117	9
Felsőszeli	1949. 3. 1.	1–9. évf.	411	232	20
Galánta	1950. 9. 1.	1–9. évf.	1912	416	29
Gútor	1951	1–4. évf.	19	7	5
Egyházfa ²	1953	1–4. évf.			
Hegysúr	1950. 9. 1.	1–4. évf.	37	17	2
Hidaskürt	1950. 9. 1.	1–9. évf.	223	201	10
Jánosháza ³					
Jóka	1949	1–9. évf.	447	190	15
Királyi ⁴	1950	1–9. évf.			
Királyrév	1950. 9. 1.	1–4. évf.	39	29	19
Kismácséd ⁵	1950	1–4. évf.			
Nádszeg	1949. 10. 1.	1–9. évf.	410	352	36
Nagyborsa ⁶					
Nagyfödemes	1950. 9. 1.	1–9. évf.	449	139	12
Nagymácséd	1950. 9. 1.	1–9. évf.	205	165	20
Negyed	1950. 9. 1.	1–9. évf.	221	182	25
Nemeskajal	1949. 9. 1.	1–4. évf.	31	19	7
Nemeskosút	1950. 9. 1.	1–4. évf.	57	21	0
Magyarbél	1951–1973	1–4. évf.	154	6	0
Pered	1949. 3. 1.	1–9. évf.	370	200	17
Réte	1950. 9. 1.	1–4. évf.	41	11	4
Szelőce	1950. 9. 1.	1–9. évf.	310	122	7
Szenc	1951. 9. 1.	1–9. évf.	1710	277	23
Taksony	1950. 9. 1.	1–4. évf.	57	23	3
Tallós ⁷	1949. 9. 1.	1–9. évf.		185	15
Tösnárasd ⁸	1950. 9. 1.	1–4. évf.	99	9	0
Vága	1950. 9. 1.	1–9. évf.	122	91	12
Vágfarkasd	1949. 9. 1.	1–9. évf.	426	188	26
Vághosszúfalu	1950. 9. 1.	1–4. évf.	22	22	3
Vágkirályfa	1950. 9. 1.	1–4. évf.	41	23	7
Vágsellye	1951. 9. 1.	1–9. évf.	2860	248	14
Vágtornóc ⁹	1949	1–4. évf.			
Vágveese ¹⁰					
Vezekény	1949. 3. 1.	1–4. évf.	79	39	3
Vízkelet	1950. 9. 1.	1–4. évf.	213	28	5
Zonctorony	1950	1–4. évf.	42	21	1
Zsigárd	1950. 9. 1.	1–9. évf.	97	85	10

Megjegyzések:

1. Az 1978–1979-es tanévtől Szencre járnak iskolába a boldogfai magyar tanulók.
2. 1978-ban megszűnt az 1–4. osztályos magyar iskola, Hegysúrra járnak a tanulók.
3. 1945 után a magyar iskola működését nem újították fel.

- 1970-ben megszűnt az oktatás az iskolában, Vágsellyére járnak a gyermekek magyar tanítási nyelvű iskolába.
- A kismácsédi iskola az 1977–1978-as tanév végén megszűnt. A tanulók Diószegre járnak iskolába.
- 1945 után a faluban csak szlovák nyelvű oktatás folyik. A magyar gyerekek Jókára vagy Nagyfödemesre járnak magyar tanítási nyelvű iskolába.
- Nincs adat, mivel a szlovák iskolába járó gyerekek Vízkeletre járnak iskolába.
- Tósnýárasdon 1972-ben érdektelenség következtében megszűnt a magyar iskola.
- 1972-ben megszűnt a magyar iskola.
- 1945-ben nem újítták fel a magyar iskola működését.

A 3. táblázat demográfiai mutatók (1970–2001) címszó alatt kegyetlen realitásokat tartalmaz. Sokan csakis azzal magyarázzák a magyar iskolák létszámcsökkenését, hogy csökkent a népszaporulat. Ennek realitását kétségbe vonni szűklátókörűség lenne. Hozzátehetjük: a szlovákság körében is olyan szintű a gyermekáldás visszaesése, mint a magyar szülők körében.

A harminc év alatt a 45 település közül öt település – Galánta, Nádszeg, Szenc, Vágsellye, Vízkelet – esetében nőtt a magyar nemzetiségű lakosság száma és százalékaránya. Nyolc községben a magyar lakosság számarányának csökkenése 0–10% között mozog, hét település esetében a fogyás 11–20% közé tehető, tizenötben elérte a 21–30%-os értéket, hat faluban ez az arány elérte a 31–40%-os fogyást és két település esetében átlépte a 40%-ot.

Groteszk képet kapnánk, ha ezeket a mutatókat a tanulókra is lebontanánk. A 2. táblázattal kapcsolatban az adatok hiányára hivatkoztunk. Ez érvényes a 3. táblázatunkra is. Sajnos, ez nem járulhat hozzá egy teljes értékű összehasonlítás kialakításához.

A meglévő adatok is döbbenetes analógiába torkoltnak.

Annak ellenére, hogy az elemzett időszakban kurtán-furcsán a vágsellyei iskola 3%-os emelkedést mutatott, az összes többi iskolánál kénytelenek vagyunk eltekinteni az első két százalékbontástól, hiszen a legkisebb csökkenés a 23,9% Alsószelei esetében, 27,49% Galántán, a többi településen 30%-tól felfelé, egészen 89,5%-os csökkenésig ível a veszteségthatár.

Saját lelkiismeretünk megnyugtatóására sem hadakozunk a gyermekáldás általános tünetével, mert ez csak önámítás.

3. táblázat: Demográfiai mutatók (1970–2001)

A település megnevezése	A magyar lakosság számának csökkenése		A magyar iskolák tanulói számának csökkenése		Megjegyzés
	számokban	százalékban	számokban	százalékban	
Alsóhatár	94	31,0	25	66,6	
Alsószelei	103	6,4	22	23,9	
Boldogfa ¹	151	34,7			
Deáki	729	31,8	268	69,0	
Diószeg	180	7,14	190	58,5	
Eberhard ²	223	24,6			
Feketenyék	437	25,6	77	59,7	
Fél	171	13,1	146	55,5	
Felsőszelei	437	17,25	227	49,5	
Galánta	+ 3 570	+ 145,6	161	27,49	növekedés
Gútor	24	9,3			
Egyházfa ³	30	8,7			
Hegysír	118	20,03	13	46,8	
Hidaskürt	100	6,62	264	56,7	
Jánosháza ⁴	72	32,7			
Jóka	536	16,87	136	41,7	1979/80-as
Királyi ⁵					
Királyrév	9	0,9	53	64,6	
Kismácséd ⁶	172	35,7			
Nádszeg ¹²	+ 51	+ 1,45	153	30,3	növekedés
Nagyborsa ⁷	12	9,52			
Nagyfödemes	142	4,6	283	68,4	
Nagymácséd	396	15,4	256	60,8	
Negyed	789	28,5	245	60,0	
Nemeskajal	276	21,6	87	80,5	
Nemeskosút	262	23,0	18	50,0	
Magyarbél ⁸	533	27,1			
Pered	511	14,3	228	55,0	
Réte	407	42,7	60	81,6	
Szelőce	1 200	41,6	138	55,0	
Szenc	+ 20	+ 0,61	362	56,65	növekedés
Taksony	396	24,7	105	82,7	
Tallós	313	18,5	114	38,0	
Tósnýárasd ⁹	151	25,3			
Vága	558	26,34	160	63,0	
Vágfarkasd	1 010	29,1	204	52,04	
Vághosszúfalu	161	20,1	21	48,8	
Vágkirályfa	554	30,3	194	89,5	
Vágsellye	+ 2 419	+ 122,6	+ 8	3,8	89/90-es tan.
Vágtornóc	238	28,3			
Vágvecse	Vágsellyéhez tart.				
Vezebény	240	20,6	82	72,57	
Vizkelet	+ 153	+ 12,5	81	80,2	
Zonctorony	92	12,4			
Zsigárd	483	28,7	151	60,0	

Megjegyzések:

1. Mint az előző táblázatban.
2. Nem lehet kiszámítani, mert 1979–1980-ig a féli tanulók is itt tanultak. Ettől az iskolaévtől viszont csak 1–4. évfolyamok maradtak itt, s az 5–9. évfolyam Félre jár.
3. Hegysíron tanulnak az egyházfai gyermekek.
4. 1945 után nem nyílt magyar iskola.
5. Mocsonokhoz tartozott, 1970-ben megszűnt a magyar iskolában az oktatás.
6. Az 1978–1979-es tanévtől Diószegre járnak a kismácsédi magyar gyerekek.
7. Mint az előző táblázatban.

8. Mivel az iskola 1945 után kétszer megújult, adatokkal szolgálni nem tudunk.
9. Mint az előző táblázatban.
10. Mint az előző táblázatban.
11. Mint az előző táblázatban.
12. A + jelzés növekedést jelent.

A 4. táblázat nem spekulatív jelleggel, s távolról sem provokatív célzattal készült. Az első oszlopban a települések magyar nemzetiségű lakossága százalékarányos kimutatása található, a második és harmadik oszlopban a két parlamenti választás eredményei. Pozitív eredményei!

A negyedik oszlopban lévő számok azt demonstrálják, hogy a települések összes (szlovák és magyar) iskolaköteles tanulóinak hány százaléka jár magyar tanítási nyelvű alapiskolába.

Két községben (Alsóhatár, Vághosszúfalu) minden iskolaköteles tanuló anyanyelvén tanul. Vágtornócon viszont minden tanköteles gyermek szlovák tanítási nyelvű iskolát látogat.

Alsószeliben, Deákin, Hidaskürtön, Negyeden, Vágán és Zsigárdon a magyar tanítási nyelvű iskolát látogató iskolaköteles tanulók százalékaránya magasabb a település magyar nemzetiségű lakossága százalékarányánál.

Sajnos, a többi község esetében ez nem mondható el. Különösen kedvezőtlen az összehasonlítás Galántán, Nagyfödemesen, Pereden, Rétén, Vágkirályfán, Vízkeleten és Magyarbélien.

4. táblázat. A százalékarányok összehasonlítása

Település	A település magyar nemzetiségű lakossága %-ban	Az MKP-ra leadott szavazatok százalékaránya 1998-ban	Az MKP-ra leadott szavazatok százalékaránya 2002-ben	A település magyar tannyelvű iskolába járó tanulóinak százalékaránya
Alsóhatár	93,30	72	75,21	100,00
Alsószeli	78,00	70	75,74	79,54
Boldogfa	70,30	71	73,74	
Deáki	71,51	72	75,55	85,71
Diószeg	38,50	38	46,70	23,39
Feketenyék	92,44	88	94,61	64,19
Felsőszeli	67,01	65	71,04	56,44
Galánta	36,80	30	43,59	21,75
Hasvár-Egyházfa	68,78	56	72,05	
Hegysúr	74,29	71	81,32	45,94
Hidaskürt	88,06	83	88,80	90,13
Jánosháza	33,04	25	43,50	0,00
Jóka	68,37	64	76,54	42,50
Kismácséd	51,92			26,38
Királyrét	83,49	83	87,50	
Nádszeg	94,23	88	93,08	85,85
Nagyborsa	31,67	28	48,38	
Nagyfödemes	71,08	63	74,69	30,95
Nagymácséd	84,80	84	90,05	80,48
Negyed	62,39	61	65,06	82,35
Nemeskajal	70,85	61	73,31	61,29

Település	A település magyar nemzetiségű lakossága %-ban	Az MKP-ra leadott szavazatok százalékaránya 1998-ban	Az MKP-ra leadott szavazatok százalékaránya 2002-ben	A település magyar tannyelvű iskolába járó tanulóinak százalékaránya
Nemeskösút	60,68	51	67,98	36,84
Pered	82,78	81	87,92	54,05
Réte	44,07	41	57,81	26,82
Szelőce (Sók)	59,39	51	63,78	39,35
Taksony	64,10	59	67,88	40,35
Tallós	88,02	87	91,07	
Tósnyárasd	53,35	41	60,47	
Vága	77,09	68	81,05	77,59
Vágfarkasd	72,42	74	78,48	44,13
Vághosszúfalu	78,51	68	76,08	100,00
Vágkirályfa	83,15	78	87,24	50,09
Vágsellye	17,88	15	22,92	8,67
Vágtornóc	23,69	19	34,08	0,00
Vágvecse				
Vezekény	83,03	83	91,11	49,36
Vízkelet	90,16	85	90,05	13,14
Zsigárd	75,38	75	81,93	87,62
Királyi	18,10	14	18,83	
Szenc	22,12	19	28,94	13,94
Gútor	55,50	52	64,84	36,84
Éberhard	50,50	42	60,98	22,91
Fél	55,40	47	61,68	39,66
Magyarbél	41,37	43	57,81	3,89
Zonctorony	76,95	72	83,96	50,00

Ennél megmagyarázhatatlanabb és főleg ellentmondásokkal telített a kísérletünk, ha a két választás (1998, 2002) eredményeit hasonlítjuk össze a magyar iskolába járó tanulók százalékarányával. Vagy a felmérések eredményei, az iskolaigazgatók statisztikai adatai kevésbé pontosak, vagy valahol máshol kell keresni az eltájolások okait!

Nem teljesen érthető, hogyan lehetséges az például, hogy egy faluközösség 30, majd 43,59%-a az MKP-ra szavaz, de a gyermekeik 21,5%-át íratták magyar tanítási nyelvű iskolába.

Választásokkor tartjuk a nemzetiségünket, a gyermek iskolaválasztásánál más dominanciák szerepelnek? Mert ők, elérvén a teljes jogú állampolgári kort, már nem adják voksukat az MKP-ra.

Az 5. táblázat besorolását az elemzésbe az az irányzat indokolja, melyet mostanában körzetesítésként emlegetünk, iskolabuszokról beszélünk. Vajon megoldás ez, vagy kiút? Vagy csak azért csináljuk, hogy csináljunk valamit?

A nagy, központi iskolák lehetőségei a nevelő-oktató tevékenység gyakorlásában vitathatatlanul jobbak, mint a kisiskolákéi. Ezzel összefüggésben az iskolabuszokat is biztosíthatják az önkormányzatok.

Ez a variáns vajon közelebb viszi a szlovákiai, s benne a mátyusföldi magyarságot az asszimiláció megállításához, vagy egyéb problémákat vet fel?

A SZMPSZ megalakulása óta arra törekedett, hogy minden településen, ahol magyar ajkú lakosság él, legyen templom és iskola.

Ez a realizálási folyamat világosan elképzelhető és megérthető, ha az előző négy táblázatot áttanulmányozzuk, s leszűrjük a valós következményeket.

A táblázatból adódóan két fontos feladatot kellene megoldani. Első, hogy a Galántán lakó magyar anyanyelvű és nemzetiségű tanulók százalékaránya a Kodály Zoltán Alapiskolában 21,37%-a a galántai magyar nemzetiségű lakosságnak.

A 256 galántai illetőségű tanuló az összes galántai tanuló 18,55%-a. A városlakosságának viszont 36,8%-a vallotta magát 2001-ben magyar nemzetiségűnek. Az iskola, a városban működő magyar polgári társulások, az MKP mit tesznek annak érdekében, hogy a vidéki kisiskolák ne szűnjenek meg?

Másodszor megjegyezzük: a Kodály Zoltán Alapiskola igazgatósága a taksonyi (37), a tósnjárásdi (6) és a kajali (28) tanulókat (ez 5–9. évf.) a körzetesítéséről szóló egyezmény alapján vette fel tanulói sorába.

A feketenyéki (23), vízkeleti (19), alsószeli (8), felsőszeli (2), jókai (1), vágai (2), nagymácsédi (2), nemeskosúti (5), királyrévi (4), vágkirályfai (4), hidaskürti (6), tallósi (1), vágfarkasdi (1) és vezekényi (10) tanulók valószínűleg hiányzanak a kisiskolák „fejkóta alapjából”. Egyébként az előző táblázatokból ez világosan következik.

Természetesen világos, hogy a szülőnek szíve-joga az iskola megválasztása nyelv vagy lokális szempontból is.

5. táblázat. A galántai alapiskolák tanulóinak adatai (2004–2005-ös adatok)

Alapiskola	Tanulók száma	Osztályok száma	Galántai tanulók száma	Vidéki tanulók száma	Osztály/tanuló
SNP lakótelep	718	27	37	88	26,5
Štefánik u.	406	20	32	183	20,15
Dusík u.	447	22	32	9	20,32
Kodály Z.	463	24	36	101	19,30
Összesen	2034	93	137	381	21,87
A magyar %	22,76%	25,80%	26,27%	26,35%	21,56%

6. táblázat. A galántai alapiskolák tanulóinak adatai (2005–2006-os adatok)

Alapiskola	Tanulók száma	Ebből magyar	
SNP lakótelep	714	99	13,86%
Štefánik u.	381	72	18,89%
Dusík u.	399	33	8,27%
Összesen	1494	204	13,65%
Kodály Z.	415	415	100,00%
Összesen	1909	619	32,56%

3. A négy közösségi fórum pozitívumai és negatívumai

A közösségi fórumnak már a gondolata is pozitívum ebben a dekadens emberi kapcsolatokat kreáló, de polgári demokráciát hirdető világban, ahol az „égalité és fraternité” egyelőre szabadságotlatik, s csak a „liberté” érvényesül. – De az azután igen! A hirdetőik azt csinálnak – szabadon – , amit akarnak.

A fórumok szervezőinek, résztvevőinek tehát nemcsak az előző fejezetben vázolt negatív történelmi háttérrel kellett felvenniük a küzdelmet, hanem a jelen érdektelenségbe hajló amoralizmusával, a pénz diktatúrájával is. Az elemzett öt táblázat egyébként is felveti ezeket az érthetetlennek tűnő, a gyakorlatban élő anomáliákat.

A szervezők (Zsille Béla, Mézes Rudolf, Bíró László) – a Csemadok Területi Választmányának elnöke és titkára, valamint az MKP felkért képviselője – tudatában voltak céljaik realizálása összetett voltával: a helyzetet megoldandó olyan elemző, a múltat feltáró bevezető tanulmányra van szükség, amely egyúttal megadja, megszabja a „nemzetet ébresztő és megtartó” tevékenység irányát; másodsorban a célnak meg kellett nyerni a mátyusföldi magyarság minden rétegét.

E sorok írója vállalta a bevezető előadást, támaszkodva a Fórum Kisebbségkutató Intézet által támogatott és kiadott *Mátyusföld I* című monográfiájára, kibővítvé azt újabb kutatások eredményeivel.

A közösségi fórum az eredetileg meghívottakon (Csemadok-alapszervezetek vezetői, polgármesterek, MKP-alapszervezetek vezetői) kívül kiegészült a pedagógusok, a szülői és iskolatanácsok, az ifjúsági szervezetek és vállalkozók képviselőivel, akik a szervezők felkérésére már az első közösségi fórumon elmondták észrevételeiket, javaslataikat: saját szakterületüket érintőket, tekintettel a kitűzött feladatokra.

Az első két fórumnak (Nagyfödémes 2004, Vezekény 2005) talán legnagyobb pozitívuma a szakmai bizottságok megalakulása, s önálló tevékenységének beindítása volt. A három járásból – Galánta, Szenc, Vágsellye – mellőzve minden formalitást, felkértünk egy-két szakembert a következő szakcsoportokban való munkálkodásra:

- polgármesterek szakcsoportja (Izsóf Róbert, Lancz István, Seres Lajos, Szalay József);
- MKP (Bíró László, Botka Ferenc, Duray Dezső);
- Csemadok, kultúra (Jurás Livia, Metzner Zoltán, Pék Éva);
- pedagógusok csoportja (Katona Ilona, Algaier József, Marsall János);
- szülők és iskolatanácsok (Farkas Márta, Varga Zoltán, Zažko Kamil);
- ifjúsági klubok (Baranyai Zsolt, Neszméri Tünde, Puskás Attila);
- vállalkozók (Gaál József, Szikura Ferenc, Kovács Tibor, Pósa Lajos).

Az első két fórumon felvetődő kérdéseket – róluk később lesz szó – ezek a szakcsoportok lebontották, megtárgyalták, és a későbbiek folyamán

Deákin és Vízkeleten megvitatás céljából elő is terjesztették. A későbbiek folyamán Gaál József javaslatára megalakult a nagycsaládosok szakcsoportja is.

Megmaradásunk alapvető pilléreként a szakmai csoportok és a vitában felszólalók a magyar tanítási nyelvű iskolák létét jelölték meg és természetesen a család szerepét a magyar iskolák megmaradásában.

Ezzel kapcsolatban olyan észrevételek is elhangzottak, hogy az iskola- fenntartó önkormányzatok, elsősorban a polgármesterek nem a szakmailag legrátermettebb pedagógust választják – nevezik ki – igazgatónak, hanem a számukra legmegfelelőbbet, s ennek érdekében befolyásolják az iskolatanács elnökeinek megválasztását, akik tudvalevően az igazgatók választását levezénylik.

Boros Béla posztumusz kötetében nem azt írta, hogy a SZÁMTE működése folyamán hasonló próbálkozások nem fordulhattak elő, hanem azt, hogy az iskolaszék (ma iskolatanács) az iskola igazgatóját annak nyugdíjba vonulása előtt 4-5 évvel felkérte, ha úgy tetszik utasította, hogy a tanteszület legrátermettebb tagját avassa be az iskolavezetés rejtelseibe, s az iskolatanácsnak csak a kinevezés aktusa maradt.

Ezzel vagy így elérhető, hogy az iskolák nevelő-oktató tevékenységében nem szűnik meg a folytonosság, másrészt a tanteszület nem esik szét klikkekre.

Persze a már említett jelenkori körülmények arra kényszerítik az igazgatókat, hogy pedagógusi végzettséggel közgazdasági tisztséget töltsenek be, és foggal-körömmel ragaszkodjanak a csak „fejkóta”-ként emlegetett „vívmányokhoz”, amelyek a kisiskolákat elsorvasztják, vagy költségvetésük átcsoportosítására kényszerítik azokat a polgármestereket, akiknek szívégye a magyar tanítási nyelvű iskola megmaradása.

Az igazgatóknak óralátogatásra, az ifjú kollégák szakmai fejlődését követni és irányítani nincs sem idejük, sem módjuk, de erejük sem.

A társadalmi változások kezdetén, az MKP elődpártjainak formálódásakor a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége szorgalmazta, hogy a politikai pártok teremtsék meg az alkotmányos kereteket, s a gazdasági élet irányítását, az egészségügyet, az oktatást és az itt fel nem sorolt szakmaiságokat bízzák a szakemberekre a pozitív kölcsönösség elve alapján.

A szlovákiai magyar társadalom számára ezen a téren kamatok nem halmozódtak fel, mert nem halmozódhattak, hiszen két évtized nem volt elegendő az MKP-nak nemhogy stratégiai, de még a taktikai elvek megfogalmazására sem.

A tanácskozások meg-megismétlődő témája a pedagógus társadalmi és önmegbecsülésének kérdése volt. Szlovákiában furcsán alakult a szakszervezetek sorsa, helyzete. Míg a nyugati világ államaiban manapság is teljesítik eredeti feladatukat, tagságuk érdekvédelmét, nálunk 1989 után szo-

cialistának bélyegezték – bizonyára nem érdemtelenül –, s így például a pedagógusok zöme is megszüntette szakszervezeti tagságát ahelyett, hogy annak tartalmi és szervezeti átalakítását szorgalmazta volna.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége is fokozatosan lemondott a tagság érdekvédelméről, s inkább a szakmai továbbképzések szervezését választotta. A működésnek ez a formája attraktívabb, az ütközések elenyészők, s így az irányítás és az anyagi támogatás is zökkenőmentes.

Az érdekvédelem hiánya miatt is nemcsak az iskolák anyagi támogatottsága, hanem a pedagógusok bérezése is állandó témája a jobbító szándékú vitáknak.

A pedagógusok fizetése megközelítően ötven százaléka az előző rendszerben elért bérezésnek: pedig akkor sem tartoztunk ezen a téren az élvonalba. S ha még hozzátesszük, hogy a kötelező óraszám 2-4 órával fokozatosan emelkedett, akkor ne csodálkozzunk, ha a tehetséges, kitűnő képességű fiatal nemzedék pályamódosítást eszközöl. Manapság ugyanis a társadalmi megbecsülés teljesen pénzfüggő.

Az egyik szűkebb körű összejövetelen egy huszonéves fiatalember megdöbbentően hasznos javaslatokkal rukkolt elő, mondván: a szlovák iskolába járó magyar nemzetiségű gyermekeket és azok szüleit kiközösítjük, elidegenítjük magunktól! Megvetjük őket, közülünk egyesek a gyűlöletig is eljutnak. Pedig ugyancsak arra kellene törekednünk, hogy visszacsalogassuk őket a közös akolba. Nagyjából ez volt a lényege a javaslatnak, majd a következőket mondta a Csemadok Területi Választmánya címére: az asszimiláció útjára jutott-juttatott településeket kellene a régió jól működő táncsoportjainak, zenekarainak előadásaikkal felkeresni, nem magukra hagyni őket, így elősegíteni a még megmaradt gyökereket, meghosszabbítván nem a halódás, hanem a megmaradás lehetőségét. Így összegezhető a két elfogadásra és realizálásra érett és érdemes gondolat.

A harmadik – Deákin tartott – közösségi fórumon a diószegi Pro Urbe polgári társulás közreműködésével sikerült kinyomtatni és a majdnem kétszáz fős megmaradásunkért tenni kész résztvevőnek átadni *Kiút a megmaradásba* című gyűjteményünket. Anyagát a szakcsoportok képviselői írták magas szintű elhivatottsággal, aktív segítőszándékkal (Marsall János, Dohányos Katalin, Katona Ilona, Szarka Zsuzsanna iskolaigazgatók; Ledneczky Gyöngyi, Hrbáček Magdolna tudományos dolgozók; Zsille Béla, a Csemadok területi választmányának elnöke, Mézes Rudolf, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének országos elnöke, Lancz István, Izsóf Róbert, Seres Lajos polgármesterek; Gaál József vállalkozó és nagycsaládos, Zažko Kamil az iskolatanács elnöke; Puskás Attila ifjúsági klubvezető; Bíró László, az MKP képviselője, Pék Éva pedagógus és e sorok írója).

Megjegyezhető: valamennyi írás, beleértve a négy közösségi fórumon elhangzott szakmai vitaindítókat, egyöntetűen az anyanyelvi oktatás fontos-

ságát emeli ki nyugodt, biztos családi háttérrel. Pék Éva írja: „Mert minden az iskolában kezdődik. Ezért óriási feladat hárul minden magyar pedagógusra: Gárdonyi lámpására... Mert a teljes értékű emberré váláshoz csak egy út járható: az anyanyelvhez vezető út.”

„A jövő nemzedéknek, az utódoknak a nevelésében az elődök, a szülők mellett az emberiség fejlődése során mindig nagyon fontos szerep jutott egy köztes szervnek, amit ma úgy hívunk, hogy iskola” – hangsúlyozza írásában Mézes Rudolf.

Zatko Kamil iskolatanácsi elnök szerint „A mi feladatunk [az iskolatanácsés – P. L.], hogy a magyar iskolákban a csökkenő tendenciát megállítsuk. Nagyon sok magyar ajkú szülő különböző valós és valótlan indokkal szlovák nyelvű iskolába íratja gyermekét. Ezáltal mi, magyar szülők (sok esetben nem tudatosan) segítjük elő saját oktatási intézményeink leépülését.”

A térség hat ifjúsági szervezete Neszméri Tünde, Puskás Attila, Baranyay Zsolt, Vörös László, Horváth Péter, Madarász Péter és Szendrődi Katalin képviselésében Érdekegyeztetés a mátyusföldi magyar iskolák megmentéséért című összefoglalójukban a következőket hangsúlyozzák: „...hogy a fiatal, az ifjúsági mozgalmak, szervezetek feladata, hogy közösséget formáljanak a magyar fiatalokból, megtanítsák és megszerettessék az együvé tartozás érzését...”

Seres Lajos polgármester Szarka László gondolatait idézi: „A szlovákiai magyarságnak sorsközösségből tudati közösséggé kell válnia, és a kultúrának, közművelődésnek minden községben intézményes háttérrel kell biztosítani.”

Zsille Béla írja: „Meg kell szervezni a jól működő Csemadokot és egyéb szervezetek kulturális és szakmai jelenlétét ezeken a településeken, hogy minél intenzívebben történhessen meg a magyarságtudat újraélesztése, hogy kedvet kapjanak kulturális és hagyományőrző csoportok létrehozásához, működtetéséhez.” Azokra a településekre gondol, amelyek már elinultak az asszimiláció utolsó stádiuma felé.

A vállalkozók nézeteit, véleményét Gaál József fogalmazta meg: „Magyar iskolába adjuk gyermekeinket” – igaza van Reményik Sándornak, hogy tartsuk meg a diplomát és az iskolát – mi, vállalkozók leginkább úgy, hogy szponzoráljuk – ha van iskolás gyerekünk, akkor természetesen az iskolát.”

Nem az a célja az eszme-futtatásnak, hogy minden szerzőtől és felszólalótól idézzünk. A meggyőzés erejéig idéztünk, a szemléltetés igényével: lássuk és olvassuk, a megoldandó kérdések tartalma és formája a húszegynéhány (író és felszólaló) személynél azonos.

Mátyusföldön jelen pillanatban két kérdésre kellene a választ keresnünk: vajon van, volt eredménye a négy közösségi fórumnak? A második: ha ilyen szervezett formát sikerült kiépíteni a „Kiút a megmaradásba” út-

ján, a 2006 ősze – a vízkeleti találkozó – óta miért mellőzzük, hanyagoljuk el ezeket a tartalmas, „egymásra találásokat”?

Az első kérdésre válaszolva azt mondhatjuk: is-is. Felméréseket nem végeztünk, de feltételezhető, hogy az a 150-200 résztvevő, aki eddig a kiutalanság állapotában leledzett, támaszra talált, javaslatokkal élhetett és kapott. Hogy nem unták az akciókat, az biztos, mert majdnem mindnyájan ott voltak mind a négy közösségi fórumon, és nem siettek haza.

Pedig a mátyusföldi ember unja a politika galádságait, a választási hercehurcákat, az érdekvédelmi klikkek cselszövéseit. Vajon egy polgármesterválasztásnál – teszük föl a kérdést – milyen különbség van a „szavazás” és „választás” között? Vajon tudjuk-e még, mi az a személyi kultusz? Milyen emberi, morális magatartás az, hogy az előző két-három választást az MKP jelöltjeként nyertem, most meg független képviselőként lépek a szorítóba?

Az előkészületek során az egyik polgármester kijelentette, hogy az MKP-nak pontosan annyi tagja van a településen, ahány képviselője lehet az önkormányzatnak. Ha az MKP befutó a választásokon, akkor az összes tagja képviselő. Kérdés: vajon nincs a településen tiszteletet érdemlő ember, aki a falu ügyeit hozzáértőbben képviselné? Persze magyar ember, a mi sorainkból.

Valahol a demokráciával van baj! Most még majdnem minden magyarlakta településen magyar nemzetiségű a polgármester meg az önkormányzatok zöme. Azonban már vannak példák, hogy a sok szlovák párt „egységfrontot” alkot, s fokozatosan visszaszorulunk. Mert nem sokat segít rajtunk, hogy a magyar választópolgár nem megy el szavazni más pártok jelöltjeire, de a sajátja sem szerez mandátumot.

A kérdés második felére az lenne, lehetne a válasz, hogy nincs, aki felkarolja az egész ügyet, magára vállalja a felelősséget. Saját szakállára ezt a munkát senki nem vállalja, nem vállalhatja.

Éppen itt lenne az ideje a közösségi fórumok folytatásának. Most alapos körtekintéssel egy ötödik találkozót kellene szervezni. Talán majd a központi igyekezet meghozza a gyümölcsét.

A közösségi fórumok szervezői – az itt közölt műsorokból látható – a kétségtelen pozitív elgondolások mellett a program összeállításánál elszámították magukat. A program gazdagsága, az előadók új és gazdag ismereteket átadó igyekezete nem párosult az idővel. Ezt a programeltolódást gyakran a meghívott MKP-s parlamenti képviselők idézték elő azzal, hogy elmékedéseik folytán nem tartották be a 10-15 perces felszólalási maximumot, vagy megjelenésük után szót kértek, mondván: máshová is hivatalosak, s menniük kell.

Úgy tűnt, mintha nem lennének kíváncsiak az egyszerű polgárokat – ha úgy tetszik, az őket megválasztókat – érintő, nap mint nap felvetődő, még

a megoldás folyamatába sem kerülő tömérdek kérdés, probléma megoldásának még a lehetőségére sem.

Befejezésül a szokásoktól eltérően idézettel fejezzük be a négy közösségi fórum munkáját összefoglaló eszmefuttatást abban a reményben, hogy a központi, a Fórum Kisebbségkutató Intézet által elképzelt és a mátyusföldi tapasztalatok találkoznak, közös nevezőre hozhatók, s majdnem elmondhatjuk, hogy megtaláltuk a „kiutat a megmaradásba”.

„Ti mindig csak azon rágódtok, hogy ugyan ki ment meg minket: német a töröktől, vagy a török a némettől, holott egyik sem akar megmenteni. Mikor ébredtek arra, hogy ki-kik csak önmagát mentheti meg?” (Féja Géza: *Kuruc idők.*)

Pukkai László